

Projekt

z dnia 9 grudnia 2013 r.
Zatwierdzony przez

(2013/102389)

**Uchwała Nr
Rady Miasta Rybnika**

z dnia 2013 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych
„Jesteśmy Razem” dla Miasta Rybnika na lata 2014-2015**

Na podstawie:

- art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 182 ze zm.),
- art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.)

na wniosek Prezydenta Miasta, po zaopiniowaniu przez Komisję Zdrowia i Pomocy Społecznej,

**Rada Miasta Rybnika
uchwała:**

§ 1. Przyjąć Program Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Jesteśmy Razem” dla Miasta Rybnika na lata 2014-2015, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Odpowiedzialnym za wykonanie uchwały jest Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do Uchwały
Nr/...../2013
Rady Miasta Rybnika
z dnia

**Program Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych
„*Jesteśmy Razem*”
dla Miasta Rybnika na lata 2014-2015**

Spis treści

I. Wprowadzenie	3
1. Opis sytuacji problemowej.....	4
2. Cele Programu.....	9
3. Grupy docelowe.....	10
4. Czas trwania Programu.....	10
5. Sposób i metody realizacji.....	10
5.1. Zadanie I. Aktywna integracja.....	10
5.1.1. Instrumenty aktywizacji zawodowej.....	11
5.1.2. Instrumenty aktywizacji edukacyjnej.....	11
5.1.3. Instrumenty aktywizacji zdrowotnej.....	11
5.1.4. Instrumenty aktywizacji społecznej.....	11
5.1.5. Pozostałe instrumenty stosowane w ramach aktywnej integracji.....	12
5.2. Zadanie II. Działania o charakterze środowiskowym.....	13
5.3. Zadanie III. Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna.....	13
5.4. Zadanie IV. Zasiłki.....	13
5.5. Zadanie V. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu.....	13
6. Budżet Programu.....	13
7. Harmonogram realizacji Programu na lata 2014-2015.....	15
8. Realizatorzy Programu oraz podział odpowiedzialności.....	15
II. Spis tabel i wykresów	16

I. Wprowadzenie

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych nazywa niepełnosprawnymi osoby, których *stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej*¹. Osoby niepełnosprawne stanowią bardzo zróżnicowaną grupę pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności oraz cech wyznaczających ich ograniczenia i potrzeby w kwestii wyrównywania ich szans i włączenia w główny nurt życia społecznego i równego w nim uczestnictwa oraz zapewnienia im pełni praw.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje, że osoby niepełnosprawne czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji².

Program Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Jesteśmy Razem” dla Miasta Rybnika na lata 2014-2015, zwany dalej „Programem”, podejmuje ważny poznawczo i społecznie problem, związany z integracją społeczną osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Celem Programu jest podniesienie funkcjonowania społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych oraz poziomu aktywności instytucji lokalnych na rzecz rozwiązywania ważnych problemów osób niepełnosprawnych, w szczególności osób wykluczonych i korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku. Dzięki Programowi możliwe jest prowadzenie pracy socjalnej (z jednostką/rodziną, grupą i społecznością lokalną) w środowiskach, do których pracownik socjalny często nie miał okazji wglądu i możliwości prowadzenia pracy socjalnej. Program umożliwi szukanie nowych form udzielania pomocy. Osoby niepełnosprawne napotykały w życiu na wiele barier, których nie są w stanie samodzielnie pokonać, dlatego wymagają specjalistycznej – interdyscyplinarnej pomocy i wsparcia, głównie na poziomie lokalnym, czyli w miejscu zamieszkania. Program daje szansę na realizację działań w ramach aktywnej integracji, dostosowanej do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych. Program będzie realizowany w ramach projektu „Skorzystaj z szansy”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizacja Programu wpłynie również na poprawę wizerunku Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku. Program jest kontynuacją wcześniej już realizowanego *Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Jesteśmy Razem” dla Miasta Rybnika na lata 2009-2013*, w ramach którego wsparciem zostały objęte 182 osoby niepełnosprawne, w tym 103 kobiety i 79 mężczyzn. Część osób wspierana jest w ramach Programu wieloletnie. Wsparciem zostały otoczone także osoby z najbliższego otoczenia osób niepełnosprawnych. Proponowane wsparcie było zależne od indywidualnej sytuacji osoby niepełnosprawnej i obejmowało między innymi poradnictwo specjalistyczne, psychologiczne i zawodowe, udział w szkoleniach zawodowych i aktywizujących, udział w turnusie rehabilitacyjno-uspołeczniającym, uczestnictwo w grupie wsparcia oraz różnego rodzaju działaniach integracyjno-uspołeczniających, takich jak wycieczki, pikniki.

Działania realizowane w ramach Programu wiążą się z pojęciem wyrównywania szans, które pojawiło się w *Światowym Programie Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych*, przyjętym przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych w 1982 roku. Pojęcie to zdefiniowane zostało jako *proces udostępniania osobom niepełnosprawnym wszystkich ogólnych systemów występujących w społeczeństwie, takich jak fizyczne i kulturalne środowisko, mieszkania i środki transportu, świadczenia społeczne i lecznicze, placówki oświatowe i zakłady pracy, życie kulturalne i społeczne włączając w to sport i rekreację*³.

¹ Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (t. j. z 2011 r. Dz.U. Nr 127, poz. 721 ze zm.)

² Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, 1997

³ Światowy Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

Deklaracja Lizbońska traktuje politykę społeczną na równi z polityką ekonomiczną, stwierdzając, że działania na rzecz integracji społecznej wszystkich kategorii społecznych, w tym ludzi niepełnosprawnych, przyczyniają się do realizacji głównych celów Unii Europejskiej. Proponowany program wpisuje się w ten sposób nie tylko w Program Operacyjny Kapitał Ludzki - Priorytet VII - Działanie 7.1 – *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji*. Jest także zgodny ze *Strategią Polityki Społecznej dla Miasta Rybnika na lata 2009-2015*, przyjętą Uchwałą Nr 489/XXXV/2009 Rady Miasta Rybnika z dnia 21 stycznia 2009 roku, która w ramach *Celu Strategicznego (C₁) Rozwój zintegrowanego systemu pomocy społecznej* wskazuje obszar działań m.in. *Rozwój systemu wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi (C₁O₆)*.

1. Opis sytuacji problemowej

Miasto Rybnik położone jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, w obrębie Kotliny Raciborsko-Oświęcimskiej na Płaskowyżu Rybnickim na wysokości 210-290 m n.p.m., nad rzeką Nacyną (dopływ Rudy) i Rudą (dopływ Odry). Północną część Miasta stanowi Wysoczyzna Golejowska. Miasto położone jest na południowy zachód od Katowic i graniczy na północy z Kuźnią Raciborską i Pilchowicami, na wschodzie z Żorami i Czerwionką-Leszczynami, na południu z Radlinem, Świerklanami i Markłowicami, a na zachodzie z Rydułtami, Jejkowicami, Gaszowicami i Lyskami. Miasto tworzy 27 dzielnic, każda posiada swoją własną historię oraz kulturową odrębność.

Do zadań własnych gminy należy pomoc w zaspokojeniu lokalnych zbiorowych potrzeb wspólnoty, do których zaliczono między innymi sprawy pomocy społecznej, realizowanej we współpracy z organizacjami społecznymi, fundacjami, stowarzyszeniami, kościołami oraz innymi osobami prawnymi i osobami fizycznymi w celu udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym, by mogły integrować się ze środowiskiem.

Wyniki spisu ludności w 2011 roku wykazały, że liczba osób w Polsce, które zadeklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zaliczenia do zbiorowości osób niepełnosprawnych wynosiła 4.697,5 tys., co stanowiło 12,2% ludności kraju (14,3% w spisie ludności z 2002 r.⁴), przy czym z uwagi na dobrowolny charakter pytań, dotyczących niepełnosprawności blisko 1,5 mln respondentów odmówiło udzielenia odpowiedzi. Według wyników spisu w 2011 roku wśród ogółu osób niepełnosprawnych 2.530,4 tys. stanowiły kobiety. Liczba osób niepełnosprawnych w kraju nie maleje, co jest spowodowane rozwojem przemysłu, wzrostem liczby wypadków, chorobami cywilizacyjnymi, wydłużeniem się życia, a także rozwojem medycyny, która ratuje coraz więcej osób, jednak nie jest w stanie przywrócić im pełnej sprawności. Osoby te napotykają w życiu na wiele barier, których nie są w stanie samodzielnie pokonać, dlatego wymagają specjalistycznej – interdyscyplinarnej pomocy i wsparcia, głównie na poziomie lokalnym, czyli w miejscu zamieszkania.

W ramach „Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Miasta Rybnika na lata 2011-2015” przeprowadzono badania, które pozwoliły ocenić organizację systemu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w Rybniku, jak również określić kluczowe obszary egzystencji ww. osób, wymagające podjęcia skonkretyzowanych działań interwencyjnych⁵. Z przeprowadzonych badań wynika, że największy problem w życiu codziennym osobom niepełnosprawnym zamieszkującym na terenie Rybnika sprawiają:

- niechęć pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych; brak wiedzy na temat szkoleń i projektów, skierowanych do osób niepełnosprawnych,

⁴ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, Warszawa 2012, s. 63-65

⁵ Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych dla Miasta Rybnika na lata 2011-2015”, s. 41-46

- brak sprzętu oraz wyposażenia w placówkach oświatowych, dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych; bariery architektoniczne w szkołach i innych placówkach oświatowych; brak odpowiednio przeszkolonej kadry pedagogicznej, brak zapewnionego dojazdu do placówek,
- oferta sportowa, kulturalna i rekreacyjna, skierowana do osób niepełnosprawnych, jest ograniczona i nie dociera do nich; bariery architektoniczne w obiektach instytucji kultury, obiektach sportowych; brak odpowiednio przeszkolonych pracowników do kontaktu z osobami niepełnosprawnymi,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna; utrudniony i ograniczony dostęp do służby zdrowia; bariery architektoniczne w budynkach służby zdrowia, ośrodkach rehabilitacyjnych itp.,
- niewystarczająca liczba wyznaczonych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych,
- środki komunikacji miejskiej niedostosowane do przewozu osób niepełnosprawnych,
- bariery w infrastrukturze drogowej,
- bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej,
- brak lub mała liczba odpowiednio przeszkolonych pracowników do kontaktów z osobami niepełnosprawnymi w instytucjach publicznych,
- brak środków na zabiegi rehabilitacyjne i sprzęt rehabilitacyjny,
- niedocieranie do osób niepełnosprawnych informacji o możliwościach i sposobach otrzymania pomocy.

Ze względu na fakt, iż Rybnik jest miastem na prawach powiatu, w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, zwanym dalej „OPS”, realizowane są zadania powiatu z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych współfinansowane przy udziale środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Dane zamieszczone w „Bazie Danych Osób Niepełnosprawnych” prowadzonej przez OPS wskazują, że na 31.12.2012 r. zarejestrowanych było 7069 osób niepełnosprawnych, w tym 3790 kobiet i 3279 mężczyzn. Jak wynika z danych Działu Opieki nad Osobami Niepełnosprawnymi OPS, klienci tego działu najczęściej ubiegają się o pomoc w formie zaopatrzenia ortopedycznego, a następnie o dofinansowanie do wyjazdu na turnus rehabilitacyjny, co przedstawia tabela 1. Dane jednoznacznie wskazują, że nie ma możliwości zaspokojenia wszystkich potrzeb niepełnosprawnych. Ze złożonych wniosków na zaopatrzenie rehabilitacyjne zostało zrealizowanych aż 98,01%, natomiast wniosków na turnus rehabilitacyjny zostało pozytywnie zrealizowanych 71,40%. W ramach Działu Opieki nad Osobami Niepełnosprawnymi realizowany jest program „Aktywny samorząd”, który pozwala na większe zaspokajanie potrzeb niepełnosprawnych. Sytuację obrazuje tabela 2. Dane te wyraźnie pokazują skalę zapotrzebowania na środki finansowe oraz potrzeby jakie są do zaspokojenia. Jest to tylko obraz zidentyfikowanych potrzeb osób niepełnosprawnych, które odczuwają, zgłaszają potrzebę oraz złożyły wniosek na jedną z form pomocy.

Tabela 1. Liczba wniosków z podziałem na rodzaje realizowanych zadań

Zadanie	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane
Zaopatrzenie ortopedyczne	1.156	1.133
Sprzęt rehabilitacyjny	15	11
Razem:	1.171	1.144
Turnusy rehabilitacyjne	514	367
Bariery techniczne	35	29
Bariery w komunikowaniu się	46	30
Bariery architektoniczne	27	18
Razem:	108	77
Sport, kultura, rekreacja	3	1
Razem:	1.796	1.589

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

Tabela 2. Liczba wniosków złożonych i zrealizowanych w ramach Programu „Aktywny Samorząd”

Obszar wsparcia	Liczba złożonych wniosków	Liczba zrealizowanych wniosków
A – dofinansowanie zakupu/montażu oprzyrządowania samochodu	4	3
B1 – dofinansowanie zakupu specjalistycznego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem	5	5
B2 – dofinansowanie zakupu urządzeń lektorskich	4	2
B3 – dofinansowanie zakupu urządzeń brajlowskich	1	1
B4 – szkolenie komputerowe (w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu komputerowego, i oprogramowania lub urządzeń lektorskich bądź brajlowskich)	0	0
C – dofinansowanie zakupu wózka o napędzie elektrycznym	4	3
D – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	8	8
E – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kat. B	0	0
F - pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	4	4
RAZEM	30	26

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

Niepełnosprawność jest jedną z przyczyn korzystania z OPS. W 2012 roku zrealizowano świadczenia 944 rodzinom z powodu niepełnosprawności (w tych rodzinach jest 2039 osób). Stanowi to 39,68% rodzin korzystających ze wsparcia OPS. Więcej rodzin korzysta z tytułu ubóstwa (1547) i bezrobocia (1282). Następną w kolejności przyczyną jest długotrwała lub ciężka choroba (639 rodzin). Nadmienić należy, że jedna rodzina może być wykazana jako korzystająca z kilku przyczyn (np. łącznie z powodu niepełnosprawności i bezrobocia). Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rybniku podają, iż na koniec października 2013 roku zarejestrowanych było w ww. Urzędzie 4589 osób z Rybnika, w tym 313 osób niepełnosprawnych.

Zespół Pracy ze Środowiskiem Lokalnym OPS przeprowadził badania ankietowe wśród klientów OPS, w szczególności osób korzystających ze wsparcia w ramach *Programu Integracji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Jesteśmy Razem” dla Miasta Rybnika na lata 2009-2013*. Otrzymano 59 ankiet. Badana grupa była zróżnicowana pod względem wieku (2 osoby w wieku poprodukcyjnym, 57 osób w wieku aktywności zawodowej), wykształcenia (wykształcenie podstawowe 12 osób, zawodowe 32 osoby, średnie 12, wyższe 2, jedna osoba nie podała wykształcenia) i płci (34 kobiety i 25 mężczyzn). Grupa 15 osób badanych była niepełnosprawna od urodzenia, a 38 z nich nabyło się jej z powodu choroby, natomiast 6 z powodu wypadku. Respondenci byli także zróżnicowani pod względem stopnia niepełnosprawności (16 osób posiadało stopień lekki, 37 umiarkowany, natomiast 3 znaczny). Tylko dwie osoby badane pracowały zawodowo, a 12 z nich było zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rybniku. Jako powód pozostawania bez pracy najczęściej podawali, iż są niezdolni do pracy w wyniku choroby (27 osób), brak wolnych miejsc pracy (16 osób), część badanych deklarowała, że boi się utraty prawa do świadczeń, gdy podejmą pracę i obawę przed dyskryminacji (po 14 respondentów). Respondentów zapytano również o ocenę oferty, skierowanej do osób niepełnosprawnych w Rybniku. Większość określiło ofertę jako umiarkowaną (24 osoby), aż 16 osób nie miało zdania na ten temat. Po 8 osób badanych uznało ofertę zarówno za bogatą i ubogą.

Do skutecznego działania w ramach Programu było uzyskanie informacji o najważniejsze formy pomocy osobom niepełnosprawnym. Respondentów zapytano z jakich instytucji najczęściej korzysta osoba niepełnosprawna. Każda osoba mogła zaznaczyć maksymalnie trzy odpowiedzi. Najczęściej podawane to: pomoc społeczna (50 osób) oraz PFRON (32 osób). W następnej kolejności były wymieniane: kościół (15), organizacje pozarządowe (12) oraz rodzina (12). Szczegółowe informacje zawiera tabela nr 3.

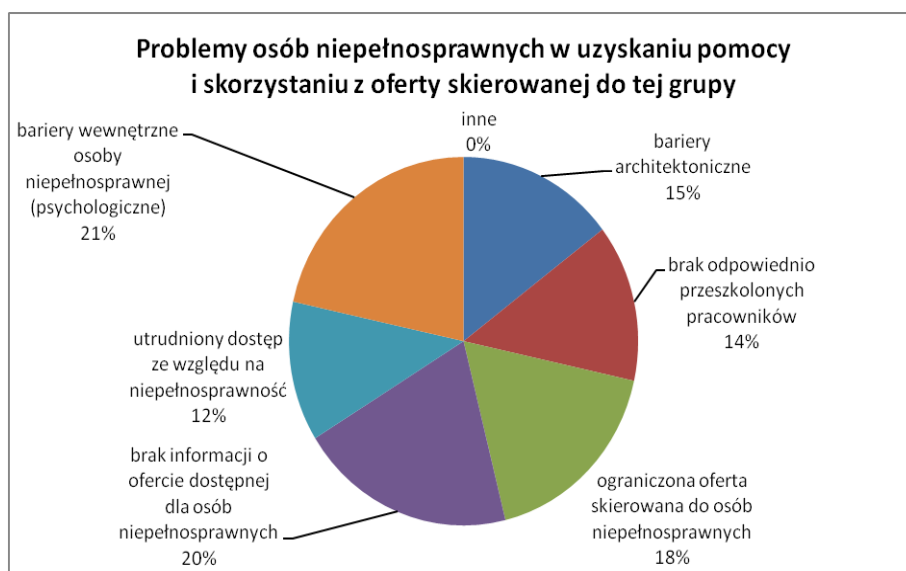
Wykres 1. Z jakich instytucji najczęściej korzysta osoba niepełnosprawna

Źródło: Badania własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

W zakresie zainteresowania było także uzyskanie odpowiedzi na pytanie, jaką pomoc może uzyskać osoba niepełnosprawna od Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych Miasta. Proszono o wybranie maksymalnie trzech odpowiedzi. Najczęstszą odpowiedzią było: otrzymanie pomocy finansowej (31 respondentów), porad prawnych (26), a następnie pomocy rzeczowej i psychologicznej, w tym pracy socjalnej (po 16 respondentów). Duże znaczenie także miało uzyskanie pomocy edukacyjnej oraz rehabilitacji (po 10 odpowiedzi). 7 osób zaznaczyło także pomoc w znalezieniu pracy. Mniejsze znaczenie miała pomoc w znalezieniu mieszkania dostosowanego do potrzeb i rodzaju niepełnosprawności (6 osób), pomoc w dostosowaniu mieszkania do swojej niepełnosprawności (4), w załatwieniu spraw urzędowych (4), w ułatwieniach architektonicznych (4), w zapewnieniu środka transportu (3), w uzyskaniu asystenta osoby niepełnosprawnej (1). Następne pytanie miało pokazać, jakie bariery mają osoby niepełnosprawne w skorzystaniu z oferty skierowanej do osób niepełnosprawnych. Respondenci mieli za zadanie zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi. Najczęściej podawaną przyczyną były bariery wewnętrzne (psychologiczne) osoby niepełnosprawnej (21% odpowiedzi). Na drugim miejscu podkreślany był brak informacji o istniejącej ofercie (20%) oraz fakt ograniczonej oferty (18%). Dane przedstawia wykres 1.

Wykres 2. Problemy osób niepełnosprawnych w uzyskaniu pomocy i skorzystaniu z oferty skierowanej do osób niepełnosprawnych

Źródło: Badania własne Zespołu Pracy ze Środowiskiem Lokalnym Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

Badania wskazują, że konieczność realizacji programów i projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych widzi aż 57 osób z 59 poddanych badaniu. Świadczy to o dużej potrzebie tej grupy do uczestnictwa w programach i projektach, które dają możliwość większego i kompleksowego wsparcia.

Podsumowując przeprowadzone badania należy zauważyć, że wśród osób niepełnosprawnych, korzystających z różnych form wsparcia z OPS istnieje potrzeba uczestniczenia w programach i projektach do nich skierowanych. Z jednej strony osoby te podkreślały, że oferta skierowana do osób niepełnosprawnych jest umiarkowana, a z drugiej nadal są bariery w jej wykorzystywaniu. Główna bariera jest w samej osobie niepełnosprawnej - psychologiczna. Z drugiej strony podkreślany był brak informacji o istniejącej ofercie, a dopiero na trzecim miejscu był fakt ograniczonej oferty. Działania w ramach Programu muszą być skierowane na zmianę tej sytuacji, w szczególności zwiększeniu świadomości obywatelskiej osób niepełnosprawnych oraz włączaniu ich w życie społeczne. W tym celu konieczne jest podjęcie działań motywacyjnych i aktywizacyjnych, które mają za zadanie

zmniejszyć ich bariery w powrocie do życia społecznego, a w dalszej perspektywie mają za zadanie prowadzić do aktywności zawodowej.

2. Cele Programu

Walka z marginalizacją i wykluczeniem społecznym osób niepełnosprawnych, poprzez świadczenie pracy socjalnej i aktywnej integracji, jest kluczowym działaniem, który ma przyczynić się do eliminowania różnego rodzaju barier, jakich doświadczają osoby niepełnosprawne, w tym szczególnie likwidacji barier mentalnych tkwiących nadal w społeczeństwie, poprzez walkę z mitami i stereotypami funkcjonującymi na ich temat.

Cel główny

Podniesienie funkcjonowania społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych oraz poziomu aktywności instytucji lokalnych na rzecz samodzielnego rozwiązywania ważnych problemów osób niepełnosprawnych w latach 2014-2015, w szczególności osób niepełnosprawnych wymagających pełnego włączenia w życie społeczne

Cel szczegółowy	Wskaźnik pomiaru celu	Wartość wskaźnika			Źródło weryfikacji /pozyskania danych do pomiaru wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru
		K	M	O	
Zdobycie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy, nauka łączenia życia zawodowego z życiem rodzinnym oraz podwyższenie statusu zawodowego poprzez zwiększenie kwalifikacji zawodowych	Liczba osób, które podwyższyły kwalifikacje poprzez kursy, szkolenia ułatwiające podjęcie zatrudnienia	7	5	12	Liczba certyfikatów, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)
	Liczba osób, która zwiększyła wiedzę z zakresu poruszania się po rynku pracy - doradca zawodowy	14	9	23	Lista obecności z zajęć, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)
Wzmocnienie potencjału osobowościowego poprzez zwiększenie motywacji do działania i wiary we własne siły, wytworzenie umiejętności interpersonalnych oraz poprawa funkcjonowania w społeczeństwie	Liczba osób, które podniosły kompetencje społeczne po udziale w grupie wsparcia	14	9	23	Liczba certyfikatów z uczestnictwa, opinia pracownika socjalnego (początek i koniec realizacji wsparcia)
	Liczba osób, która wzmocniła umiejętności psychospołeczne po udziale w warsztatach motywacyjnych	14	9	23	Liczba certyfikatów ukończenia treningu, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)
	Liczba osób, która zmieniła postawy prozdrowotne i społeczne po pobycie rehabilitacyjno-terapeutycznym	13	8	21	Liczba certyfikatów ukończenia pobytu terapeutyczno-rehabilitacyjnego, ankieta (początek i koniec realizacji wsparcia)

W ramach Programu został wyodrębniony także wskaźnik pomiaru celu głównego, jakim jest liczba osób objętych umową. Wartością pożądaną wskaźnika będzie podpisanie 25 umów, w tym z 15 kobietami i 10 mężczyznami.

3. Grupy docelowe

Adresatami programu są niepełnosprawni świadczeniobiorcy OPS (Działu Świadczeń Rodzinnych, Działu Opieki nad Osobami Niepełnosprawnymi, Działu Dodatków Mieszkaniowych), również poprzez udział w Programie - inne osoby niepełnosprawne, które do tej pory nie uzyskały żadnej pomocy i wsparcia, a są marginalizowane lub zagrożone wykluczeniem społecznym. W ramach Programu zakłada się objęcie pomocą łącznie 25 osób niepełnosprawnych, które będą miały możliwość skorzystania z wybranego rodzaju wsparcia. Przewiduje się zastosowanie w ramach Programu, co najmniej trzech instrumentów aktywnej integracji z grupy instrumentów aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, społecznej i zdrowotnej, zgodnie z zaktualizowanymi *Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*. Zastosowane instrumenty zależne będą od indywidualnej sytuacji osoby objętej Programem. Wybór odpowiednich instrumentów będzie efektem współpracy pracownika socjalnego z uczestnikiem, jednakże zależeć będzie także od konsultacji z doradcą zawodowym. Ponadto, uczestnicy Programu, ich rodziny oraz otoczenie objęci zostaną działaniami o charakterze środowiskowym. Prowadzona będzie środowiskowa praca socjalna, co powinno przyczynić się do wzrostu kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych odbiorcy tych działań oraz pozwoli na uzyskanie lepszego dostępu do ich praw i usług społecznych, umożliwiając powrót do integracji ze społeczeństwem.

Cechy uczestników programu:

- wszystkie osoby są mieszkańcami Rybnika,
- wszystkie rodziny są świadczeniobiorcami OPS (mogą pobierać świadczenia z Działu Świadczeń Rodzinnych, Działu Dodatków Mieszkaniowych, korzystać z usług Działu Opieki nad Osobami Niepełnosprawnymi lub są objęci pomocą w formie pracy socjalnej),
- w składzie rodziny jest osoba niepełnosprawna,
- rodziny te są zagrożone wykluczeniem społecznym.

4. Czas trwania Programu

Program realizowany będzie od 1 stycznia 2014 r. do 31 czerwca 2015 r., w ramach projektu „Skorzystaj z szansy”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

5. Sposób i metody realizacji

Wszystkie działania podejmowane z ramach Programu są zgodne z zaktualizowanymi *Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*.

5.1. Zadanie I. Aktywna integracja

W ramach Programu stosowane i finansowane będą instrumenty o charakterze aktywizującym, mające doprowadzić do przywrócenia osób wykluczonych na rynek pracy oraz do ich integracji ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanych przez osoby i rodziny w procesie dostępu do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej⁶. Zestaw instrumentów aktywnej integracji dostosowany będzie do potrzeb konkretnych uczestników Programu. Planuje się zastosować m.in. następujące narzędzia: grupy wsparcia, szkolenia zawodowe i aktywizujące, warsztaty artystyczne, warsztaty rehabilitacyjno-uspołeczniające, poradnictwo specjalistyczne, w tym psycholog i doradca zawodowy.

⁶ *Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*, s.20.

Istnieje możliwość wyboru instrumentów z następujących grup:

- aktywizacja zawodowa,
- aktywizacja edukacyjna,
- aktywizacja zdrowotna,
- aktywizacja społeczna,
- pozostałe instrumenty stosowane w ramach aktywnej integracji

5.1.1. Instrumenty aktywizacji zawodowej:

- a) praca (zatrudnienie) praktyka lub staż w spółdzielni socjalnej lub innym podmiocie również w przedsiębiorstwie;
- b) włączanie osób niepełnosprawnych w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie zajęć związanych z uczestnictwem w WTZ (w zakresie nie finansowanym przez PFRON) oraz wszystkich dodatkowych działań na rzecz aktywnej integracji dotychczas nie oferowanych przez WTZ (np. dodatkowe zajęcia aktywizacyjne);
- c) usługi wspierające aktywizację zawodową; organizacja i finansowanie usług wspierających, w tym: trenera pracy, doradcy zawodowego.

5.1.2. Instrumenty aktywizacji edukacyjnej:

- a) skierowanie i sfinansowanie zajęć szkolnych, związanych z uzupełnieniem wykształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym oraz kosztów z nimi związanych;
- b) skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mających na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego;
- c) skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, umożliwiających aktywizację zawodową;
- d) organizacja i sfinansowanie usług wspierających aktywizację edukacyjną;
- e) sfinansowanie kosztów nauki na poziomie wyższym dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej.

5.1.3. Instrumenty aktywizacji zdrowotnej:

- a) skierowanie i sfinansowanie terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej dla rodzin lub osób;
- b) skierowanie i sfinansowanie programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- c) skierowanie i sfinansowanie programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego w przypadku osób uzależnionych od alkoholu, w rozumieniu przepisów o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- d) skierowanie i sfinansowanie programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających w rozumieniu przepisów o przeciwdziałaniu narkomanii;
- e) sfinansowanie części kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych, usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych.

5.1.4. Instrumenty aktywizacji społecznej:

- a) organizowanie i finansowanie uczestnictwa w placówkach wsparcia dziennego, świetlicach i klubach, o których mowa w przepisach pomocy społecznej, przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz przepisach o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- b) koszty vouchera (talonu) na samodzielny zakup usług społecznych dokonywanego przez osobę będącą stroną kontraktu socjalnego lub inną formą działań – objętą działaniami

- aktywnej integracji jako działanie służące usamodzielnieniu klienta pomocy społecznej;
- c) organizacja i finansowanie usług wspierających osoby niepełnosprawne, w tym kosztów zatrudnienia tłumacza osoby głuchoniemej, przewodnika osoby niewidomej, asystenta osoby niepełnosprawnej;
 - d) organizacja i finansowanie usług wspierających animację lokalną, w tym kosztów zatrudnienia animatora lokalnego, lidera klubu integracji społecznej, streetworkera;
 - e) organizacja i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym kosztów zatrudnienia asystenta rodzinnego i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej (zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej), konsultantów rodzinnych, mediatorów itp.;
 - f) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, w tym osób opuszczających pieczę zastępczą (art. 36, pkt. 2 lit q ustawy o pomocy społecznej, art. 140 ust. 1 pkt 1 lit c oraz pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej), oraz bezdomnych;
 - g) organizacja i finansowanie kosztów wolontariatu, zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub wolontariuszy;
 - h) organizacja i finansowanie metod pracy w środowisku rodzinnym;
 - i) organizacja i finansowanie uczestnictwa w grupach i klubach samopomocowych, w tym kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub lub grupę;
 - j) organizacja i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych, w tym kosztów zatrudnienia i działania osoby prowadzącej klub lub grupę;
 - k) organizacja i finansowanie poradnictwa specjalistycznego, interwencji kryzysowej, mediacji rodzinnej oraz udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach, służące przywróceniu samodzielności życiowej, w tym powrotu na rynek pracy;
 - l) organizacja i finansowanie poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową.

5.1.5. Pozostałe instrumenty stosowane w ramach aktywnej integracji:

- a) koszty opieki nad dzieckiem lub osobą zależną (na czas realizacji zajęć), poniesione przez osobę będącą uczestnikiem zajęć lub koszty zorganizowania zajęć z dziećmi lub osobami zależnymi osób będących uczestnikami zajęć;
- b) koszty pobytu dziecka uczestnika projektu w świetlicach i klubach;
- c) koszty ubezpieczenia zdrowotnego uczestnika projektu;
- d) koszty dojazdów uczestników projektu oraz osób z ich otoczenia, które korzystają z instrumentów aktywnej integracji, a w przypadku niepełnosprawnych uczestników ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności również ich opiekunów, związane z uczestnictwem w kursach, poradnictwie, szkoleniach, konsultacjach i innych zajęciach, związanych z realizacją projektu;
- e) koszty wyżywienia dla uczestników projektu oraz osób z ich otoczenia, które korzystają z instrumentów aktywnej integracji, a w przypadku niepełnosprawnych uczestników ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności także ich opiekunów, podczas zajęć wynikających z zaplanowanej ścieżki reintegracji;
- f) kierowanie i sfinansowanie badań profilaktycznych lub specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia;
- g) koszty ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków uczestników projektu.

5.2. Zadanie II. Działania o charakterze środowiskowym

Działania o charakterze środowiskowym, realizowane ramach Programu, zależą od potrzeb uczestników. Wśród tych działań zaplanowano:

- a) przygotowanie i wsparcie działań indywidualnych oraz programów środowiskowych, spotkania z grupami docelowymi, przeprowadzanie badań diagnostycznych, przygotowywanie raportów, dotyczących potrzeb i zasobów danej społeczności;
- b) edukację społeczną i obywatelską, w tym organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych dla mieszkańców;
- c) organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym czy turystycznym;
- d) inne działania o charakterze integracyjnym, wynikające np. z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, o przeciwdziałaniu narkomanii.

5.3. Zadanie III. Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna

W ramach Programu świadczona będzie praca socjalna w stosunku do każdej osoby objętej wsparciem. Realizowane będą działania w oparciu o trzy metody pracy socjalnej:

- metoda indywidualnego przypadku,
- metoda grupowa,
- metoda organizowania środowiska lokalnego.

Szczególny nacisk kładziony jest na trzecią metodę pracy socjalnej - metodę organizowania środowiska lokalnego. Praca socjalna realizowana jest przez pracowników socjalnych także w stosunku do tych mieszkańców dzielnic, którzy wymagają wsparcia w postaci pracy socjalnej.

5.4. Zadanie IV. Zasiłki

W ramach Programu możliwe jest przyznanie świadczeń w formie zasiłków celowych, okresowych oraz świadczeń z tytułu kontynuacji nauki, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

5.5. Zadanie V. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu

Zadanie Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu ma na celu sprawną realizację Programu poprzez monitoring i ewaluację, co pozwoli na prawidłowe rozliczenie środków finansowych. W ramach tego zadania realizowane będą więc takie działania, jak:

- a) obsługa administracyjno-księgową;
- b) promocja Programu;
- c) monitoring i ewaluacja Programu.

6. Budżet Programu

Budżet Programu zabezpieczony jest w ramach projektu „Skorzystaj z szansy”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Koszt Programu określony jest we wniosku o dofinansowanie projektu systemowego „Skorzystaj z szansy” i wynosi 77.700 zł. Zakłada się także wsparcie ze strony sponsorów w Zadaniu II. *Działania o charakterze środowiskowym*. Kwota przeznaczona na Program może ulec zmianie, ze względu na możliwe przesunięcia w ramach projektu „Skorzystaj z szansy”, zgodnie z *Wytocznymi w zakresie kwalifikowania wydatków ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*. Zadania: III. *Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna*, IV. *Zasiłki*, V. *Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu* nie są wyszczególnione w ramach wyżej wymienionego budżetu, gdyż ujęte są w całości wniosku aplikacyjnego „Skorzystaj z szansy”.

Wszystkie działania podejmowane z ramach Programu oraz dokonywane zmiany są zgodne z zaktualizowanymi *Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka*

Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 oraz Wytycznymi w zakresie kwalifikowania wydatków ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Tabela 3. Budżet Programu na lata 2014-2015

L.p.	Zadanie	ROK							
		2014				2015			
		Jedn. miary	Ilość	Cena jednostk. (w zł)	Łącznie	Jedn. miary	Ilość	Cena jednostk. (w zł)	Łącznie
Zadanie I. Aktywna integracja									
1	Program (umowy - 3 instrumenty)	szt.	25	2.000,00	50.000,00	szt.	25	1.000,00	25.000,00
Zadanie II. Działania o charakterze środowiskowym									
2	Program (wejściówki na wystawę, muzeum, teatr)	szt.	20	15,00	300,00	szt.	0	0,00	0,00
3	Program (wyjazd edukacyjny do Krakowa: autobus, wyżywienie, obiad, ubezpieczenie, wejściówki)	osoby	0	0,00	0,00	osoby	20	100,00	2.000,00
4	Program (grupy samopomocowe dla otoczenia osób wykluczonych: zakup poczęstunku na 4 spotkania)	godz.	20	10,00	200,00	godz.	20	10,00	200,00
Zadanie III. Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna									
5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zadanie IV. Zasilki									
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zadanie V. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu									
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-

7. Harmonogram realizacji Programu na lata 2014-2015

Tabela 4. Harmonogram realizacji Programu na lata 2014-2015

HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU 2014-2015																			
ROK		ROK 2014												ROK 2015					
KWARTAŁ		I			II			III			IV			I		II			
MIESIĄC		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
1. Aktywna integracja																			
1.1	Nabór uczestników do Programu																		
1.2	Podpisanie umów do Programu																		
1.3	Realizacja instrumentów aktywnej integracji																		
1.4	Realizacja działań wspierających instrumenty aktywnej integracji																		
2. Działania o charakterze środowiskowym																			
2.1.2	Spotkania, imprezy, działania o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym, turystycznym																		
	Działania o charakterze integracyjnym																		
	Wsparcie działań indywidualnych oraz programów środowiskowych																		
2.1.3	Współpraca na rzecz osób niepełnosprawnych																		
3. Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna																			
4. Zasilki																			
5. Zarządzanie i organizacja Programu																			
5.3	Obsługa administracyjno-księgową																		
5.5	Promocja																		
5.6	Monitoring i ewaluacja Programu																		

8. Realizatorzy Programu oraz podział odpowiedzialności

Odpowiedzialność za realizację Programu przejmuje Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, który zajmuje się realizacją całości projektu „Skorzystaj z szansy”. Do realizacji Programu zaangażowani także zostaną inni pracownicy Ośrodka. Korzystać się będzie również z pomocy organizacji pozarządowych, jednostek samorządowych, instytucji działających na terenie Rybnika oraz wolontariuszy.

II. Spis tabel i wykresów

Tabela 1 Liczba wniosków z podziałem na rodzaje realizowanych zadań

Tabela 2 Liczba wniosków złożonych i zrealizowanych w ramach Programu „Aktywny Samorząd”

Tabela 3 Budżet Programu na lata 2014-2015

Tabela 4 Harmonogram realizacji Programu na lata 2014-2015

Wykres 1 Z jakich instytucji najczęściej korzysta osoba niepełnosprawna

Wykres 2 Problemy osób niepełnosprawnych w uzyskaniu pomocy i skorzystaniu z oferty skierowanej do osób niepełnosprawnych